

суддя, в розумінні Ерліха, повинен бути освіченим і високоморальним, і тільки тоді йому можна доручати таку діяльність. Проте таких «ідеальних» суддів недостатньо для задоволення потреб держави в судочинстві. І, знову ж таки, виникає питання – як організувати відбір суддів, якими критеріями оцінити моральність кандидата, і хто має право вирішувати, чи достатньо моральною є людина.

Отже, ознайомившись із працями Євгена Ерліха, можна стверджувати, що видатний науковець став провісником нової доби в сфері праворозуміння, заклавши основу для подальшого розвитку його концепції «живого права» і школи соціології права. Якщо Євген Ерліх був критично сприйнятий його сучасниками, то сьогодні вважаємо його вклад в науку юриспруденції неоціненним скарбом, якому ще довго будуть завдячувати нащадки всього світу.

Список використаних джерел

1. Ерліх Є.С. Вільне право знаходження та вільне правознавство / Є.С. Ерліх // Проблеми філософії права. – 2005. – Т.ІІІ. – №1-2. – С.168-184.
2. Ерліх Є.С. Основи соціології права / Є.С. Ерліх // Проблеми філософії права. – 2005. – Т.ІІІ. – №1-2. – С.211-220.
3. Ерліх Є.С. Про живе право / Є.С. Ерліх // Проблеми філософії права. – 2005. – Т.ІІІ. – №1-2. – С.194-200.
4. Бігун В.С. Євген Ерліх: життя і правознавча спадщина (актуальний наукознавчий нарис) / В.С. Бігун // Проблеми філософії права. – 2005. – Т.ІІІ. – №1-2. – С.105-126.
5. Бігун В.С. Філософія правосуддя: ідея та здійснення: монографія / В.С. Бігун. – К., 2011. – 303 с.
6. Антонов М.В. Ойген Ерліх про закон і правосуддя / М.В. Антонов // Філософія права і загальна теорія права. – №2. – 2012. – С.356-368.
7. Антонов М.В. Ойген Эрлих: живое право против правового плюрализма? / М.В. Антонов // Проведение. – 2013. – №1(306). – С.157-181.

Павлишин М.

*студентка III курсу юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри теорії
та історії держави і права Подковенко Т.О.*

ЄВГЕН ЕРЛІХ – ОСНОВОПОЛОЖНИК СОЦІОЛОГІЇ ПРАВА

Право – явище історичне та загальносоціальне. З цим поняттям пов'язано безліч дискусій та так званих конфліктів у правовій сфері. Так що ж це таке право? Звідки воно виникає і як може регулювати суспільні відносини? Щоб дати відповідь та ці питання, варто лиш згадати різні правові концепції та сформовані типи праворозуміння.

Аналізуючи та досліджуючи проблеми соціологічного напрямку в праві, ознайомлюючись із соціологією правової сфери, ми хотіли б всю увагу зосередити на видатному науковцеві, основоположнику соціології права – Євгену (Еліасу) Ерліху, тому що це людина, яка одна із перших найбільш ґрунтовно

розробила і запропонувала основні програмні положення школи «вільного права».

Пропонуємо до вашої уваги перейти до розгляду найвизначнішого твору філософа під назвою «Соціологія права» (1913 р.) [3], яка стала своєрідним фундаментом соціологічного напрямку в правовій сфері.

У своїй праці вчений згадує про найважливіші соціальні інститути: шлюб, сім'ю, володіння та договори, наголошуючи на тому, що саме на цих поняттях засновується фундамент суспільства і це «справи юридичні, їх функціонування неможливо уявити без права», і де б ми не були, право є всюди, бо всюди є люди. Проаналізувавши вищесказане мислителем, розуміємо, що право – це явище не матеріальне, і в основі правового світу лежить не закон, а соціум.

В праці Є.Ерліха зустрічається поняття «правове положення». Що ж це? На думку сучасних науковців, це закон, який Євген Симонович гостро критикує, оскільки вважає, що основою цивілізованих держав і народів повинне бути право, що базується на соціальному устрої, а не закон, що прийнятий державою та не пов'язаний з суспільством, його економічними умовами та іншими соціальними факторами [5, с.12].

Ознайомлюючись далі із рядками «Соціології права», ми звернули увагу на те, що мислитель приділяє значну увагу не тільки вивченню законодавства, а й переосмислює поняття звичаєвого права, робить акцент на судовій практиці, аналізує роботу юристів та узагальнює усі прояви життя з позиції свого «соціального» світогляду.

Що ж стосується юристів, то Є. Ерліх вважав, що практикуючий юрист під словом «право» розуміє лише закон, тому на запитання, чи існує така річ як всесвітнє право, відповіді не дасть. Також філософ говорить, що юристи «з часом стають анотаторами та вчителями права, але і в цих ролях, – продовжують розвивати правові положення, а все через це, що юристи створили «правові положення загального користування» [6, с.5].

Велике значення у своїх твердженнях вчений надає принципу хронології та звернення до історичних писемних джерел. Також це зроблено для того, щоб відобразити основне: не має нічого іншого, окрім соціального устрою, що створило правову систему і вважати, що інститути суспільного життя створюють закон – невірно, тому що право існувало до створення «правового положення», люди успадковували власність задовго до того, як з'явилися правові норми про інститут спадкового права, правові приписи договірному праву не могли виникнути без системи володіння, яка утворилася задовго до того, як обґрунтували ці відносини у законі.

Варто звернути увагу і на те, що Є. Ерліх вважає, що соціальний устрій – явище динамічне, але під впливом закону воно повністю не змінюється, адже «зміст правового положення залежить від суспільства», – наголошує мислитель [1,106].

Також Євген Ерліх виділяє поняття суспільного права, яке зароджується усередині самого людського суспільства і його поява зумовлена певними природними інтересами. Суспільство – «це сплетіння людських спілок», – говорить філософ, – і окремий індивід розглядається правом тільки як одна ланка багатьох спілок, право вказує йому всередині кожної спілки його місце і завдання, але одній людині це не під силу вирішити» [7,31].

Також у творах Є.Ерліха простежується ідея так званого моністичного, етатистського погляду на право. Він вказує на те, що рецепція римського права стала основою для виникнення теорії «безпрогальності» права, тому юристи знаходили усі відповіді на поставлені питання.

Закони, за Є.Ерліхом, це просто тексти, а виникнення права пов'язане із життям: «Центр уваги розвитку права у наш час, як і у всі часи – не в законодавстві, не в юриспруденції, не в судовій практиці, а в самому суспільстві», – пише філософ, знову ж таки наголошуючи на тому, що основа права – соціум [4, с.182].

Розуміння права, суспільства і держави зумовило так звану соціоцентричність вченого. Початок зародження права, на думку Є.Ерліха, варто шукати в об'єднаннях і союзах людей, наприклад у громаді чи державі. В даному випадку, право для мислителя – це порядок, який визначає внутрішній лад суспільних угруповань. Поділяється воно на два види: право першого і право другого порядку

Аналізуючи вищевикладене, також хочемо звернути увагу і на те, що відповідно до соціальної концепції Є.Ерліха, право поділяється на три види: державне право, право для юристів і найголовніше – соціальне право. Також, якщо говорити за Євгена Ерліха, як основоположника соціології права, то доцільно було б згадати започаткований ним рух, школу «вільного права», яка мала значний вплив на юриспруденцію першої чверті ХХ століття. Саме цей напрямок Є.Ерліх обґрунтовував як «вільне правознаходження», гостро критикуючи концепцію права, адже як говорить мислитель: «Правові установи ґрунтуються не тільки на правових нормах. Мораль, релігія, звичаї, пристойність, а також добрий тон і мода регулюють не тільки позаправові відносини, вони на кожному кроці проникають і в галузь права...Лише взаємодія суспільних норм всіх видів дає нам повну картину суспільного механізму» [2, с.7].

Отже, українська земля, буковинський край, подарував світові визначну людину, мислителя, юриста, чия наукова спадщина стала однією із найвидатніших в Європі.

Юридичний позитивізм чи нормативізм Є.Ерліх критикує через те, що вони не вказують на зв'язок права із соціальними інститутами. Право як сукупність норм, що санкціонуються і охороняються державою, мислитель вважає недостатнім.

Що стосується теорії «живого права», то вчений вказує на те, що право, щоб реалізувати свої функції, повинно «увійти у життя, стати живою нормою». Держава для Є.Ерліха – це орган суспільства, а закон – це засіб забезпечення права.

Всі ці твердження вплинули на соціологічну юриспруденцію Р.Паунда, на створення ним реалістичної школи права, і стали основою для створення на початку ХХ століття школи вільного права, представники якої, на чолі з Євгеном Ерліхом, обґрунтували корисність і суспільну правотворчість у рамках континентальної правової системи.

Актуальність і цінність висловлених Євгеном Симоновичем думок знаходить своє відображення у сучасних проблемах державотворення в Україні. Тому ми повністю погоджуємося із думкою В.Марчука, про те, що настав час «переглянути» і «повернути» Євгена Ерліха вітчизняному правознавству.

Список використаних джерел

1. Бігун В.С. Євген Ерліх: життя і правознавча спадщина (актуальний наукознавчий нарис) / В.С.Бігун // Проблеми філософії права. Міжнародний часопис. – К.; Чернівці, 2005. – № 1-2. – Т. III. – С. 105-126.
2. Георгіца А. З. Соціологія права Євгена Ерліха : на шляху до інтеграційного право розуміння / А.З. Георгіца // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. – 2012. – Випуск 168. – С.7-12.
3. Ерліх Євген. Соціологія права. – Л.,1913. – 14 с.
4. Іванюк Р.В. Специфіка юридико-соціологічних чинників в правотворчому процесі / Р.В.Іванюк // Проблеми філософії права. – 2013. – Т. III. – С. 181-182.
5. Костицький В.В. Захист суспільної моралі як нова функція демократичної держави / В.В.Костицький // Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). – 2010. – № 3-4. – С.3-12.
6. Костицький В.В. Соціологія сучасного право розуміння та проблеми конституційного закріплення теорії розподілу влади / В.В. Костицький // Соціологія права. – 2013. – №1. – С.3-12.
7. Куракін О.М. Співвідношення верховенства права у розрізі соціологічної концепції право розуміння / О.М. Куракін, М.Ю. Романов // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Випуск 2. – Т. I. – С.33-36.

Раєвський Р.

студент V курсу юридичного факультету

Тернопільського національного

економічного університету

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри

теорії та історії держави і права Подковенко Т.О.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

Здійснення ефективної правової політики на сучасному етапі розвитку українського суспільства є однією з визначальних умов його подальшого демократичного реформування, зміцнення в країні інститутів правової держави, конкурентоспроможної ринкової економіки, забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина. Правова політика як діяльність держави та інших політичних інститутів, спрямована на створення ефективного механізму дії права, цивілізоване використання юридичних засобів у досягненні правових цілей.

Проблемним аспектам визначення та функціонування правової політики займалися такі вітчизняні науковці як Железняк Н.А., Закалюк А.П., Матузов Н.І., Москвич Н.М., Недюха М.П. Петришин О.В., Руднєва О.М., Ярмиш О.Н.

Роль правової політики у країнах пострадянського простору, які переживають складний перехідний період, незупинно зростає, що є результатом впливу багатьох чинників.

Першим чинником є те що, ця політика спрямована на впорядкування правової сфери, яка своїм юридичним інструментарієм могла б оптимізувати економічні, політичні, соціальні, екологічні та інші відносини. Як свідчить практика, ефективність регулювання найбільш складних і важливих суспільних відносин значно зростає, якщо воно здійснюється засобами правової політики, оскільки передбачає цілеспрямовану діяльність на основі науково обґрунтованих